www.apteachers.in

విషయసూచిక

క్రమ సంఖ్య	పాఠం పేరు	ఇతివృత్తం	ప్రక్రియ	మాసం	పుట
1.	వెన్నెల	ప్రకృతి వర్ణన	పద్యం (ప్రాచీనం)	జూన్	–
✿ 2.	ధన్యుడు	విలువలు	కథ	జూలై	–
3.	మాతృభావన	స్త్రీలపట్ల గౌరవం	పద్యం (ఆధునికం)	జూలై	–
✿ 4.	జానపదుని జాబు	శ్రమపట్ల గౌరవం	లేఖ	ఆగష్టు	–
5.	శతకమధురిమ	నైతికవిలువలు	పద్యం	ఆగష్టు	–
6.	నేనెరిగిన బూర్గుల	స్ఫూర్తి	అభినందన వ్యాసం	సెప్టెంబర్	–
7.	నగరగీతం	మానవసంబంధాలు	వచనకవిత	సెప్టెంబర్	–
8.	నాడు – నేడు	విమర్శ	వ్యాసం	అక్టోబర్	–
9.	బసవ పరిణయం	సంస్కృతి	ద్విపద	నవంబర్	–
10.	మా ప్రయత్నం	స్త్రీ సాధికారత	పీఠిక	నవంబర్	–
✿ 11.	మాణిక్యవీణ	సామాజికస్పృహ	వచనకవిత	డిసెంబర్	–
12.	గోరంతదీపాలు	మానవసంబంధాలు సామాజికసేవ	కథానిక	డిసెంబర్	–
✿ 13.	భిక్ష	మానవస్వభావం	పద్యం (ప్రబంధం)	జనవరి	–
14.	చిత్రగ్రీవం	శాస్త్రీయస్వభావం	అనువాదకథ	ఫిబ్రవరి	–

మన ఇతిహాసాలు

ఉపవాచకాలు

1. శ్రీమద్రామాయణం
2. మహాభారతం

పదవిజ్ఞానం --

✿ సంస్కృతం కాంపోజిట్ కోర్సుగా చదివేవారు 'భిక్ష, మాణిక్యవీణ, జానపదునిజాబు, ధన్యుడు' పాఠాలను చదువవలసిన అవసరంలేదు.

Downloaded from www.apteachers.in

www.apteachers.in

1. వెన్నెల

- ఎఱ్ఱన

ఉన్ముఖీకరణ

ఈ కవిత చదవండి

కొండకోనల్లో
నవ్వుతూ, తుళ్ళుతూ పరుగెడుతున్న
సెలయేరు
కాలుజారిలోయలో పడిపోయింది.
అదిచూసి
ఆకులు చాటుచేసుకొని,
మొగ్గలు బుగ్గలు నొక్కుకున్నాయి.
ఇదంతా చూస్తున్న సూరీడు
పొట్ట చెక్కలయ్యేలా నవ్వుతూ
పడమటి కొండల వెనక్కి
పడిపోయాడు.

ప్రశ్నలు:

1. ఈ కవిత దేన్ని వర్ణిస్తున్నది?
2. సూరీడు పడమటి కొండల వెనక్కి పడిపోవడమంటే ఏమిటి?
3. సెలయేరు కొండకోనల మీద నవ్వుతూ తుళ్ళుతూ పరుగెత్తడం మీకేమని అర్థమయ్యింది?
4. వర్ణనాత్మకమైన కవిత్వం చదవడంవల్ల కలిగే ప్రయోజనాలేవి?

పాఠ్యాంశ ఉద్దేశం / నేపథ్యం

ఎఱ్ఱన వర్ణనలకు ఆద్యుడు. అతని కావ్యాలలోని వర్ణనల ననుసరించే సాహితీలోకం 'ప్రబంధపరమేశ్వరు'డని గౌరవించింది. హిరణ్యకశిపుడు వనవిహారం చేయడం, ఆ సందర్భంగా వసంత రుతువును, సాయం సమయాన్ని, చంద్రోదయాన్ని, వెన్నెలను, ప్రాతఃకాలాన్నీ వర్ణించాడు కవి. రోజంతా తీవ్రమైన ఎండను ప్రసరింపజేసిన సూర్యుడు, ఇంకా ఉష్ణతాపాన్ని పెంచితే అసురనాయకుడైన హిరణ్యకశిపుడు సహింపడేమో అన్నట్లు నెమ్మదిగా పక్కకు తొలగి పోయాడు. తదనంతరం ప్రకృతిలో వచ్చిన మార్పులను రమణీయంగా వర్ణించాడు కవి. ఆ వర్ణినలే ఈ పాఠ్యభాగం.

Downloaded from www.apteachers.in

పాఠ్యభాగ వివరాలు

ఈ పాఠ్యం కావ్య ప్రక్రియకు చెందింది. కావ్యం వర్ణన ప్రధానంగా సాగుతుంది. ప్రస్తుత పాఠ్యాంశం ఎఱ్ఱన నృసింహపురాణం తృతీయాశ్వాసం లోనిది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- పాఠం ప్రారంభంలోని పేరా చదవండి. పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- పాఠం చదవండి. అర్థంకాని పదాలకు కింద గీతగీయండి.
- వాటి అర్థాలను పుస్తకం చివర ఉన్న 'పదాలు – అర్థాలు' పట్టికలో చూసి లేదా నిఘంటువులో చూసి తెల్సుకోండి.

కవి పరిచయం

8, 9 తరగతులలో నన్నయ, తిక్కన గురించి తెలుసుకున్నారు కదా! కవిత్రయంలో మూడవ వాడైన ఎఱ్ఱన గురించి ఇప్పుడు తెలుసుకుందాం. 14వ శతాబ్దపు ప్రథమార్థంలో జీవించిన ఎఱ్ఱన తల్లిదండ్రులు పోతమాంబికా, సూరనార్యులు. అరణ్యపర్వశేషము, నృసింహపురాణము, రామాయణము, హరివంశము మొ॥ గ్రంథాలను ఎఱ్ఱన రచించాడు. వీటిలో రామాయణం అలభ్యం. రెడ్డి రాజ్య స్థాపకుడైన ప్రోలయ వేమారెడ్డి ఆస్థానంలో ఉండేవాడు. తన రామాయణ, హరివంశాలను వేమారెడ్డికి అంకితం చేసిన ఎఱ్ఱన భారతాన్ని రాజరాజనరేంద్రునికి, నృసింహపురాణాన్ని అహోబిల నృసింహస్వామికి అంకితమివ్వడం గమనార్హం. ఎఱ్ఱన రచనలో వర్ణనలు అధికంగా ఉంటాయి. తదనంతర కాలంలో వర్ణనాత్మకమైన కావ్యాలు రావడానికి ఎఱ్ఱన వర్ణనలే ప్రేరణ. ప్రబంధాల్లోని అష్టాదశ వర్ణనల్లో కొంచెమించుమించుగా అన్ని వర్ణనలూ నృసింహపురాణంలోనూ కనిపిస్తాయి. అందుకే ఎఱ్ఱనను 'ప్రబంధ పరమేశ్వరు' డన్నారు. ఇతడు శివభక్తి ప్రతీతిననుసరించి 'శంభుదాసు'డని పేరు గాంచాడు. 'శంకరస్వామి సంయమీశ్వర చరణోరు హధ్యానంద సౌందర్యధర్యుడ'ని స్వయంగా ప్రకటించుకున్న ఈ కవి గురువు శంకరస్వామి అని తెలుస్తున్నది. ఎఱ్ఱన నృసింహపురాణం ప్రభావం పోతన మీద విశేషంగా ఉన్నదని, పోతన భాగవతం సప్తమ స్కంధంలోని ప్రహ్లాద చరిత్రలో అక్కడక్కడా ఇది కనిపిస్తుందని విమర్శకులు తమ పరిశోధనల ద్వారా నిరూపించారు.

Downloaded from www.apteachers.in

ఆబాలగోపాలానికి ఆత్మీయ బంధువు చందమామ. చందమామ అందించే అమృతం వెన్నెల. అందమైన చందమామను చూపిస్తూ 'చందమామ రావే! జాబిల్లి రావే!' అంటూ కమ్మని పాటను వినిపిస్తూ అమ్మ గోరు ముద్దలు తినిపిస్తుంది.

చిన్న పిల్లలకు వెన్నెల అంటే ఎంతో ఇష్టం. శ్రీరామచంద్రుని అంతటివాడే చందమామ కావాలని పోరుపెట్టాడంటే, అదెంత అపురూపమైందో తెలుస్తున్నది. అటువంటి చందమామ వెలుగు – వెన్నెలను మనకవులు కావ్యాల్లో ఎంతో అద్భుతంగా వర్ణించారు, ఇప్పటికీ వర్ణిస్తూనే ఉన్నారు. అమృత కిరణుడు ఆ అమూల్య సంపదను ఎంతో రమణీయంగా వర్ణించారు నృసింహ పురాణంలో ఎఱ్ఱన. అదేమిటో ఈ పాఠంలో గమనిద్దాం – ఆస్వాదిద్దాం.

I

చ. ఇను నసమానతేజు దివసేంద్రుఁ గనుంగొనుమాడ్కిఁ జూడఁగాఁ
జన దొరు నల్పతేజు నను చాడ్పునఁ జంచలభృంగతారకా
ఘనవనజాతలోచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁ జేసె బ
ద్మిని పతిభక్తి సత్త్వమునమేలిమికిం గుఱి దానపొమ్మనన్. ॥ 1 ॥

*చ. సురుచిరతారకాకుసుమశోభినభోంగణభూమిఁ గాలమ
న్గరువపుసూత్రధారి జతనంబున దిక్పతికోటిముందటన్
సరసముగా నటింపఁగ నిశాసతి కెత్తిన క్రొత్తతోఁపుఁబెం
దెర యన నొప్పె సాంధ్యనవదీధితి పశ్చిమదిక్తటంబునన్. ॥ 2 ॥

తే. పొదలి యొండొండ దివియును భువియు దిశలుఁ
బొదివికొనియుండు చీఁకటిప్రోవు వలన
మిక్కుటంబుగఁ గాటుక గ్రుక్కినట్టి
కరవటంబన జగదండఖండ మమరె. ॥ 3 ॥

ఆలోచించండి – చెప్పండి

- *సూర్యుడు, కమలాలకు మధ్య ఉన్న అనుబంధాన్ని భార్యాభర్తల బంధంతో పోల్చాడుకదా! ఇదే విధంగా ప్రకృతిలోని ఇంకా వేటిని ఈ విధంగా పోల్చవచ్చు?*
- *రెండవ పద్యంలో కవి దేనిని దేనితో పోల్చాడు? ఎందుకు?*
- *"పూర్వదశసతి" అని కవి ఎందుకు వాడాడు?*
- *ఆకాశాన్ని కవి ఏమని వర్ణించాడు? రాత్రి చుక్కలతో కూడిని ఆకాశాన్ని చూస్తే మీకెలా అన్పిస్తుంది?*

Downloaded from www.apteachers.in

II

సీ. తిమిరభూతముసోకు తెరల జాగ్రత్రయియా
లలనదాల్చినర క్తతిలక మనఁగ
సఖ్యంబునకు నిశాసతి యొసంగినఁ బ్రాచి
ప్రాపించు గురివిందబంతియనఁగఁ
దోయధి వెడఁగ్రుంకి తోఁచుపురందర
కుంభి సిందూరితకుంభమనఁగఁ
గులిశాయుధుని పెద్దకొలువుననె త్తిన
దీపించుమాణిక్యదీపమనఁగఁ

గీ. గుముదినీరాగరసబద్ధగుళికయనఁగఁ
గామినీరంజనౌషధకబళమనఁగఁ
బొడవు పెంపున బింబంబు పొలుపు మిగులఁ
జంఁదుఁ డుదయించెఁ గాంతిని స్తంఁదుఁ డగుచు. ॥ 5 ॥

వ. ఇట్లుదయించి ॥ 6 ॥

*చ. దెసలను కొమ్మ లొయ్య నతిదీర్ఘములైన కరంబులన్ బ్రియం
బెసఁగఁగ నూఁదినిక్కి రజ నీశ్వరుఁడున్నతలీలఁ బేర్చు నా
కసమను పేరి భూరుహము కాంతనిరంతర తారకా లస
త్కుసుమ చయంబు గోయుట కొకోయనఁ బ్రాఁకె సముత్సుకాకృతిన్. ॥ 7 ॥

ఉ. వెన్నెల వెల్లిపాల్కడలి ద్రేఁకదనంబునఁ బేర్చి దిక్కులున్
మిన్నును ముంప రజనీకర బింబము కుండలీభవ
త్పన్నగతల్ప కల్పనముభంగిఁ దనర్చెఁ దదంతరంబునన్
వెన్నునిభంగిఁ జూడ్కులకు వేడ్కమొనర్చెఁ గలంకమత్తతిన్. ॥ 8 ॥

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- "చంద్రోదయాన్ని" చూస్తున్నప్పుడు ఎలా అనిపిస్తుంది?
- చంద్రబింబాన్ని చూస్తుంటే మీలోకలిగే అనుభవాలు ఏమిటి?
- నిండు పున్నమినాడు చంద్రబింబాన్ని చూస్తే ఏమేమి ఉన్నట్లుగా అనుభూతిచెందుతాము?
- పౌర్ణమినాటి కలువలను చూస్తుంటే కలిగే ఆనందం ఎలా ఉంటుంది?
- 'రజనీకర బింబం" అని కవి దేని గురించి అన్నాడు?

Downloaded from www.apteachers.in

www.apteachers.in

III

*చ. వడిగొనితేకు లుప్పతిల వాలిక కేసరముల్ దలిర్పఁ బు
ప్పొడి దలమెక్కి తేనియలు పొంగి తరంగలుఁగాఁ జెలంగి పైఁ
బడునెల దేఁటి దాఁటులకుఁ బందువులై నవసౌరభంబు లు
గ్గడువుగ నుల్ల సిల్లె ఘనకైరవషండము నిండువెన్నెలన్. ॥ 9 ॥

సీ. కరఁగెడు నవచంద్రకాంతోపలంబుల
తఱచుసోనలఁ గడు దలముకొనుచుఁ
జటులచకోరసంచయముల యెఱకల
గర్వంపుదాఁటులఁ గడలుకొనుచు
విరియుకైరవముల విపుల రంధ్రములపైఁ
దీవ్రంబుగాఁ గ్రమ్మిత్రిప్పుకొనుచుఁ
గామినీజనముల కమనీయవిభ్రమ
స్మితకాంతిలహరుల మెండుకొనుచుఁ

ఆ॥వె॥ బొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారిపొంగారి
మించిమించి దిశలుముంచిముంచి
యభిను తేందు చంద్రికాంభోధియఖిలంబు
నీట నిట్టలముగ నిట్టవొడిచె. ॥ 10 ॥

వ. ఇట్లతిమనోహరగంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతిపూరంబు రాత్రి యను 2వ లైను తలంపు దోఁపనీక తమంబను నామంబును విననీక యవ్యక్తయను శంక 3వ లైను నంకురింపనీక లోచనంబులకు నమృతసేచనంబును, శరీరంబునకుఁ జందనా 4వ పాదం సారంబును, నంతరంగంబునకు నానందతరంగంబును నగుచు విజృంభించిన సమయంబున ॥ 11 ॥

భావాలు :

1) అసమానమైన కాంతితో ప్రకాశించే సూర్యుణ్ణి చూసినట్లు తక్కువ కాంతి గల ఇతరులను చూడడానికి ఇష్టపడనన్నట్లు మిణుకు మిణుకు మంటున్న చుక్కలను చూడక గబుక్కున కళ్ళుమూసుకున్నది పద్మము. (అంటే సూర్యాస్తమయం కాగానే పద్మము ముడుచుకున్నది అని అర్థం) పతిభక్తికి తానే ఆదర్శమన్నట్లున్నది ఈ క్రియ.

సూర్యుని కిరణాలతో పద్మాలు విచ్చుకుంటాయి. సూర్యుణ్ణి కమల ప్రియుడు, కమలబాంధవుడు అని అంటారు. కమలాలకు, సూర్యునికి మధ్య గల సంబంధాన్ని భార్యాభర్తల అనుబంధంగా ఎఱ్ఱన చిత్రించాడు.

2) ప్రకాశమానమైన / అందమైన చుక్కల పూలతో అలంకరింపబడిన ఆకాశమనే రంగస్థలం మీద, కాలమనే సూత్రధారి ప్రయత్నం వల్ల దిక్పాలక సమూహం ముందు, నిశాసతి (రాత్రి అనెడి స్త్రీ) సరసంగా నటిస్తూన్నది. ఆ సమయంలో పశ్చిమదిశా తీరంలోని కొత్తకాంతి ఆమెకు అడ్డుగా ఎత్తిన ఒక విధమైన ఎర్రని తెరలాగా అలరారుతున్నది. (పూర్వం నాటక ప్రదర్శనల్లో ముందు సూత్రధారి ప్రవేశించేవాడు. తర్వాత తెరచాటునుండి నటి ప్రవేశించేది. ఆ సంప్రదాయాన్ని కవి ఇక్కడ చక్కగా ఆవిష్కరించాడు.)

Downloaded from www.apteachers.in

www.apteachers.in

3) అధికమైన చీకటి కారణంగా దిక్కులు, ఆకాశము, భూమి ఒక దానిలో ఒకటి కలిసిపోయి, బాగా కాటుక నింపిన బరిణెలాగా విశ్వమంతా నల్లగా కనిపించింది.

4) అంతలో

*5) చీకటి అనే భూతం ఆవహించగా, ముజ్జగాల లలన ధరించిన నెత్తుటి బొట్టులాగా;

స్నేహం కోసం రాత్రి అనెడి స్త్రీ సమర్పించిన తూర్పు దిక్కున గురివింద బంతి లాగా;

సముద్రంలో నుండి వస్తున్న దేవతాస్త్రీ ఎర్రని కుంకుమ కుంభం లాగా;

ఇంద్రుని సభలో వెలిగే మాణిక్య దీపంలాగా; తెల్ల కలువల ప్రేమకు లోబడిన రసమణిలాగా, స్త్రీలకు ఆనందాన్నిచ్చే ఔషధపు ముద్దలాగా, కాంతిమయమైన చంద్రబింబం పెద్దగా మొలిచింది (ఆవిష్కృతం అయ్యింది) (కవి చంద్రోదయాన్ని రసమణితో, ఔషధపు ముద్దలతో పోల్చాడు.)

6) ఈ విధంగా ఉదయించి.....

7) దిక్కులనే కొమ్మలతో, వెలుగులీనే చుక్కలనే పూవులతో పెద్ద చెట్టులాగా కనిపిస్తున్నది ఆకాశం. తన పొడవైన చేతులతో ఆ పూవులను అందుకునేందు కొరకా అన్నట్లు చంద్రుడు విజృంభించాడు.

(చంద్రుని కాంతి ఆకాశమంతా వ్యాపించింది అని అర్థం.)

8) పాలకడలి గర్భం నుండి ఉద్భవించిన వెన్నెల ఉప్పెనలా విజృంభించి దిక్కులన్నీ ముంచెత్తింది. అప్పుడు చంద్రబింబం ఆదిశేషుని పానుపులాగా కనిపిస్తున్నది. అందులోని మచ్చ కన్నులకు విష్ణువులాగా కనిపిస్తూ అలరిస్తున్నది. (కవి భావనా విస్తృతి ఎంత గొప్పగా ఉన్నదో ఈ పద్యం తెలియజేస్తున్నది.)

9) ఆ నిండు వెన్నెలలో కలువపూల సమూహపు రేకులు వేగంగా విచ్చుకున్నాయి. వాడిపోయిన కేసరాలు చిగురించాయి. పుప్పొడి అధికమైంది, తేనెలు పొంగి తరంగాల్లా విజృంభించి, తమపైకి వస్తున్న తుమ్మెదల బృందానికి పండుగ చేశాయి. ఆ నిండు వెన్నెలలో కొత్త పరిమళాలతో పరిసరాలను సంతోషభరితం చేశాయి - కలువలు.

10) ప్రశంసమానుడైన చంద్రుడు తన వెన్నెల వర్షంతో మెత్తని చంద్రకాంత శిలలను కరిగిస్తూ; విహరిస్తున్న చకోర పక్షుల రెక్కలను స్పృశిస్తూ (దాటుతూ); విచ్చుకుంటున్న కలువపూల రంధ్రాలను నిండి, తనవైపు తిప్పుకుంటూ; అందమైన స్త్రీల అద్భుతమైన చిరునవ్వుల తెల్లని కాంతులను అధికం చేస్తూ; అంతకంతకూ అధికమై, పొంగి, పొంగి, దిశలన్నీ ముందచెత్తుతూ, సమస్తాన్నీ ఆ వెన్నెల నీటితో నింపుతూ నిండుగా ఆవిర్భవించాడు.

11) ఈ విధంగా చాలా అందంగా, గంభీరంగా, సమున్నతంగా విస్తరించింది వెన్నెల. అది రాత్రి అనే ఆలోచన రానీయక, చీకటి పేరును విననీయక, కనిపించనిది (అప్పుడప్పుడు వెన్నెల ఉండదు) అనే అనుమానాన్ని తలెత్తనీయక, కళ్ళకు అమృతపు జల్లులా, శరీరానికి మంచిగంధంలా, మనసుకు ఆనంద తరంగంలా విజృంభించింది.

ఆలోచించండి-చెప్పండి

- *వెన్నెలను చూసిన కలువలు ఎలా ప్రతిస్పందించాయి?*
- *చంద్రుడు తన వెన్నెలతో ప్రపంచానికి ఆహ్లాదాన్ని ఎలా కలిగించాడు?*
- *"బాదలిపోదలి చదలఁ బొంగారి పొంగారి మించి మించి దిశలు ముంచి ముంచి" అనే పద్య పాదంలోని పద సౌందర్యం గురించి చెప్పండి.*
- *'మనోహరగంభీర ధీరంబైన సుధాకర కాంతి పూరంబు" దీని భావం ఏమిటి?*

Downloaded from www.apteachers.in

ఇవి చేయండి

I. అవగాహన - ప్రతిస్పందన

1. పాఠంలో వెన్నెలను వర్ణించడం గమనించారు కదా! ప్రకృతిలోని వివిధ సందర్భాలను వర్ణించడం వల్ల మీకు కలిగే అనుభూతులను మిత్రులతో పంచుకోండి. తరగతిలో చర్చించండి.

2. మీకు నచ్చిన ఒక సందర్భాన్ని వర్ణించండి.

3. ఎఱ్ఱన రాసిన కింది పద్యం చదవండి...

సీ॥ కలఁడు మేదిని యందుఁ గలఁడుదకంబు లఁ
గలఁడు వాయువునందుఁ గలఁడు వహ్నిఁ
గలఁడు భానుని యందుఁ గలఁడు సోముని యందుఁ
గలఁడంబరంబునఁ గలఁడు దిశలఁ
గలఁడు చరంబులఁ గలఁ డచరంబులఁ
గలఁడు బాహ్యంబున గలఁడులోన
గలఁడు సారంబులఁ గలఁడు కాలంబులఁ
గలఁడు ధర్మంబులఁ గలడు క్రియలఁ

తే॥గీ॥ గలఁడు కలవాని యందును గలడు లేని
వాని యందును గలఁడెల్లవాని యందు
నింక వేయును నేల సర్వేశ్వరుండు
కలఁడు నీయందు నాయందుఁ గలఁడు కలఁడు

(నృసింహపురాణం - పంచమాశ్వాసం - 78)

అ) పై పద్యంలో చాలా సార్లు పునరుక్తమైన పదమేది?

ఆ) అది పలుకుతున్నప్పుడు, వింటున్నప్పుడు మీకు కల్గిన అనుభూతిని చెప్పండి.

ఇ) గీత గీచిన మాటల అర్థాలు తెలుసుకోండి.

ఇప్పుడు పోతన రాసిన కింది పద్యం చదవండి...

మ॥ కల‘డంబోధిఁ గలండు గాలిఁ గల‘డాకాశంబునన్ కుంభినిన్
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ళ నిశలం బ్రద్యోత చంద్రాత్మలన్
గలఁడోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటన్
గలఁడీశుండు గలండు తండ్రి! వెదకంగా నేల నియ్యాయెడన్.

(శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతం - సప్తమాశ్వాసం - 78)

Downloaded from www.apteachers.in

www.apteachers.in

అ) ఎఱ్ఱన పద్యంలో మీరు గుర్తించిన పదాలకు ఈ పద్యంలో ఉన్న సమానార్థకాలేవి?

ఆ) రెండు పద్యాలను పోల్చి చూడండి.

ఇ) ఎఱ్ఱనను పోతన కొన్ని చోట్ల అనుకరించాడనటాన్ని సమర్థిస్తారా? ఎందుకు?

4. పువ్వు గుర్తుగల పద్యాలను కంఠస్థం చేయండి. భావస్ఫోరకంగా పద్యాలు పాడండి. (చదవండి / ప్రకటించండి)

5. 2వ పద్యానికి ప్రతిపదార్థం ఈ కింద ఉన్నది. ఇదే విధంగా 8, 10 సంఖ్యగల పద్యాలకు ప్రతిపదార్థాలు రాయండి.

సురుచిర	=	అందమైన
తారకా	=	చుక్కల
కుసుమ	=	పూల (చే)
శోభి	=	అలంకరింపబడిన
నభః+	=	ఆకాశమనెడి
అంగణభూమిన్	=	రంగస్థలం (వేదిక) పై
కాలము + అన్	=	కాలం అనే
గురువపు	=	శ్రేష్ఠమైన
సూత్రధారి	=	సూత్రధారి (దర్శకుడు)
జతనంబున	=	ప్రయత్నపూర్వకంగా
దిక్పతికోటి	=	దిక్పాలకుల సమూహం
ముందటన్	=	ముందు (ఎదుట)
సరసముగా	=	చక్కగా (యుక్తంగా)
నటింపగ	=	నాట్యం చేయడానికి సిద్ధపడిన
నిశాసతికి	=	రాత్రి అనెడి స్త్రీకి (అడ్డంగా)
ఎత్తిన	=	నిలిపిన (పట్టిన)
కొత్త	=	కొత్తదైన
తోఁపున్	=	ఎర్రని
పెన్ + తెర	=	పెద్ద తెర
అనన్	=	అన్నట్లుగా
పశ్చిమ దిక్ + తటంబునన్	=	పడమటి తీరంలోని (పడమటి దిక్కున)
సాంధ్య	=	సంధ్య యొక్క
నవ దీధితి	=	కొత్త వెలుగు
ఒప్పెన్	=	ప్రకాశించింది

Downloaded from www.apteachers.in

www.apteachers.in

II. వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

1. లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు

అ) “కాటుక గ్రుక్కినట్టి కరవటంబన జగదండఖండమమరె’ ఈ మాటలు కవి ఏ సందర్భంలో పేర్కొన్నాడో వివరించండి.

ఆ) ఈ పాఠంలో కవి వెన్నెలను వర్ణించడానికి ఏయే అంశాల నెన్నుకున్నాడో తెల్పండి.

ఇ) పాఠం ఆధారంగా ఆకాశంలోని రంగులు ఏ ఏ సమయంలో ఎట్లా మార్పు చెందాయో తెల్పండి.

2. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలు.

అ) పద్య భావాలను ఆధారంగా చేసుకొని పాఠ్యభాగ సారాంశాన్ని ఇరవై వాక్యాలకు కుదించి రాయండి.

3. కింది అంశాల గురించి సృజనాత్మకంగా / ప్రశంసాత్మకంగా రాయండి.

అ) ఈ పాఠంలోని వర్ణనల్లాగే ఏ మీకు నచ్చిన ఒక ప్రకృతి దృశ్యాన్నిగాని, సన్నివేశాన్నిగాని, సమయాన్నిగానీ వర్ణిస్తూ రాయండి. ఉదా: సూర్యోదయం / సూర్యాస్తమయం.

ఆ) పాఠం ఆధారంగా ఎఱ్ఱన రచనాశైలి గురించి 10 వాక్యాలు రాయండి.

III. భాషాంశాలు

పదజాలం

1. కింది వాక్యాల్లో గీతగీచిన మాటల అర్థాన్ని గ్రహించి, వాటిని అర్థవంతంగా సొంతవాక్యాల్లో ఉపయోగించండి.

అ) చిత్రంలోని భరతమాత మంద<u>స్మితకాంతి</u> అందరినీ ఆకట్టుకున్నది.

ఆ) <u>దివి</u> నుండి భువికి మేఘం రాల్చిన చినుకుపూలే ఈ వర్షం.

ఇ) కష్టాలు <u>మిక్కుటమై</u> రైతులు ప్రభుత్వ సహాయం కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు.

ఈ) <u>రజనీకరబింబం</u> రాత్రిని పగలుగా మారుస్తున్నది.

2. నిఘంటువు సాయంతో కింది పదాలకు నానార్థాలు వెతికి రాయండి.

అ) కదురు : ____________ ____________ ____________

ఆ) వెల్లి : ____________ ____________ ____________

ఇ) కుండలి : ____________ ____________ ____________

ఈ) నిట్టవొడుచు : ____________ ____________ ____________

ఉ) గడ : ____________ ____________ ____________

3. పర్యాయపదాలు రాయండి.

అ) చాడ్పు : ____________ ____________ ____________

ఆ) వెల్లి : ____________ ____________ ____________

Downloaded from www.apteachers.in

ఇ) కైరవం : __________ __________ __________

ఈ) కౌముది : __________ __________ __________

ఉ) చంద్రుడు : __________ __________ __________

ఊ) తమస్సు / తమం : __________ __________ __________

భాషాంశాలు

4. ప్రకృతి పదాలకు వికృతి పదాలు రాయండి.

అ) సంధ్య : __________ __________ __________

ఆ) పశ్చిమం : __________ __________ __________

ఇ) దిశ : __________ __________ __________

ఈ) ధర్మము : __________ __________ __________

ఉ) రాత్రి : __________ __________ __________

ఊ) నిశా : __________ __________ __________

ఋ) బాధ : __________ __________ __________

5. వికృతి పదాలకు ప్రకృతి పదాలు రాయండి.

అ) గురువము : __________ __________ __________

ఆ) జతనము : __________ __________ __________

ఇ) దెస : __________ __________ __________

ఈ) తలము : __________ __________ __________

ఉ) చందురుడు : __________ __________ __________

IV. భాషా కార్యకలాపాలు

- నృసింహపురాణం అంటే 'నరసింహ స్వామి కథ'. ఈ నేపథ్యంతో వచ్చిన గ్రంథాలు, వివరాలను ఈ కింది పట్టికలో రాయండి.

క్ర.సం	గ్రంథం పేరు	ప్రక్రియ	కవి	కాలం

Downloaded from www.apteachers.in

V. వ్యాకరణాంశాలు

పునశ్చరణ

1. కింది సంధులకు సంబంధించిన పదాలు ఈ పాఠంలో ఏవి ఉన్నాయో గుర్తించి, వాటిని విడదీసి, లక్షణంతో సమన్వయం చేయండి.

అ) సవర్ణదీర్ఘ సంధి ____________________

ఆ) గుణ సంధి ____________________

ఇ) ఉత్వ సంధి ____________________

2. కింది పదాలు విడదీసి, సంధులను గుర్తించి సూత్రాలు రాయండి.

అ) అత్యంత ____________________

ఆ) వంటాముదము ____________________

ఇ) ఏమనిరి ____________________

ఈ) అవ్విధంబున ____________________

3. కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, అవి ఏ సమాసాలో గుర్తించండి. లక్షణాలు పోల్చిచూడండి.

అ) నలుదెసలు

ఆ) సూర్యచంద్రులు

4. కింది సందర్భాల్లోని అలంకారాలను గుర్తించండి. కారణాలు రాయండి.

అ) కుముదినీరాగ రసబద్ధ గుళికయనగ...
జంద్రుడుదయించెఁ గాంతి నిస్తంద్రుఁడగుచు.

ఆ) పదపడి పూర్వదిశాసతి
వదనంబునఁ దెల్పుమిగిలె వనజాహితు చూ
లుదరంబున ధరియించినఁ
గదిరిన పాండుర కపోత కాంతి విధమునన్.

5. పాఠంలోని తేటగీతి పద్యం లక్షణాలతో సమన్వయం చేసి చూడండి.

పరిచయం

తేటగీతి లక్షణాలు అర్థంచేసుకున్నారు గదా! ఇప్పుడు ఆటవెలది పద్యం గురించి తెలుసుకుందాం.

ఆటవెలదిలోనూ ప్రతిపాదానికి ఐదు గణాలుంటాయి. కాని,

1వ పాదంలో 5 గణాలు (3 సూర్య + 2 ఇంద్ర) }
2వ పాదంలో 5 గణాలు (5 సూర్య) } వేర్వేరుగా ఉంటాయి.

Downloaded from www.apteachers.in

	న	న	న	త	త
	I II	I II	I I I	U U I	U U I
1.	పొదలి	పొదలి	చదలఁ	బొంగారి	పొంగారి

	హ	హ	న	హ	హ
	U I	U I	I I I	U I	U I
2.	మించి	మించి	దిశలు	ముంచి	ముంచి

(* 'హ' గణాన్నే 'గలం' అనడం వాడుకలో ఉన్నది; 'వ' గణాన్ని 'లగం' అన్నట్లు.)

♦ మిగతా యతి, ప్రాస నియమాలు తేటగీతికి సంబంధించినవే దీనికి వర్తిస్తాయి. పరిశీలించండి.

1. ఇది ఉపజాతి పద్యం. దీనికి 4 పాదాలుంటాయి.
2. 1, 3 పాదాల్లో వరుసగా మూడు సూర్యగణాలు, రెండు ఇంద్రగణాల చొప్పున ఉంటాయి.
3. 2, 4 పాదాల్లో ఐదూ సూర్యగణాలే ఉంటాయి.
4. ప్రతిపాదంలో 4వ గణంలోని మొదటి అక్షరం యతి. యతిలేని చోటు ప్రాసయతి చెల్లుతుంది.
5. ప్రాస నియమం పాటించనవసరం లేదు.

* పై పద్యం మిగతా రెండు పాదాలు పరిశీలించి లక్షణ సమన్వయం చేయండి. (వేమన శతకంలోని పద్యాలన్నీ ఆటవెలదులు)

Downloaded from www.apteachers.in